
ZESZYTY NAUKOWE WYŻSZEJ SZKOŁY PEDAGOGICZNEJ W BYDGOSZCZY
Studia Pedagogiczne 1981 z. 8

ZYGMUNT WIĄTROWSKI
WSP Bydgoszcz

RECENZJA KSIĄŻKI: K. K. PŁATONOWA, ORIENTACJA ZAWODOWA MŁODZIE-
ŻY, MOSKWA 1978¹

Problematyka orientacji zawodowej stała się ostatnio przed-
miotem żywych zainteresowań i licznych opracowań wielu pedagog
gów, psychologów, socjologów i innych specjalistów różnych kra-
jów.

W Polsce w ostatnim 10-leciu tą problematyką zajmowali się
i zajmują: J. Janiszowska /Zagadnienie orientacji i selekcji
szkolnej - 1971/, S. Baścik /Wybór zawodu a szkoła - 1973/, S.
Szajek /Orientacja i poradnictwo zawodowe - 1979/ W. Rachalska
/red. zb. Orientacja i poradnictwo zawodowe w szkole. Warszawa
1980/ i inni. Instytucjonalnie problematykę tę podejmują: In-
stytut Badań nad Młodzieżą, Instytut Kształcenia Zawodowego,
Ministerstwo Zdrowia i Opieki Społecznej, Ministerstwo Pracy,
Płac i Spraw Socjalnych oraz odpowiednie instytuty i zakłady
naukowe w szkołach wyższych. Ukazały się też opracowania i tłu-
maczenia z literatury obcej, głównie zaś z radzieckiej /"Szkoła
i wybór zawodu" w tłumaczeniu A. Tatonia, Warszawa 1972, i in-
ne/.

Zainteresowanie tą problematyką ma swoje wielostronne uza-
sadnienie. Chodzi bowiem o to, aby młodzieży szkół ogólnokształ-
cących /podstawowych i średnich/ przyjść z maksymalną pomocą w
zakresie świadomego wyboru zawodu. Sprzyjać temu może:

- długotrwała i wielostronna obserwacja ucznia, powiązana z ba-
daniem jego stanu psychofizycznego,
- kształtowanie postaw dotyczących pracy, życia, społeczeństwa,
siebie samego, aspiracji życiowych i zawodowych;
- wykrywanie indywidualnych zdolności i słonności uczniów, ich
rozwijanie i utrwalanie oraz rozwijanie zamiłowań zawodowych;
- indywidualne konsultacje z uczniami i rodzicami w celu właś-
ciwego ukierunkowania wyboru zawodu;

- informacja zawodowa dla uczniów i rodziców od strony wymaganych zdolności, cech charakteru, warunków pracy w różnych zawodach, prowadzona różnymi środkami;
- praktyczne zapoznanie się z niektórymi podstawowymi zawodami, ważnymi dla gospodarki narodowej i dla danego regionu;
- informacja o szkołach i innych drogach przygotowania do poszczególnych zawodów;
- informacja o potrzebach społecznych w zakresie rozwoju poszczególnych odcinków życia społeczno-gospodarczego i w związku z tym o możliwościach rynku pracy;
- udzielanie porad uczniom i rodzicom, dotyczących wyboru zawodu lub szkoły oraz włączenie do tej pracy nauczycieli, doradców zawodowych, lekarza i pracowników społecznych;
- kontrola udzielonych porad w celu podniesienia i stałego doskonalenia metod orientacji².

S. Szajek określając załania szkoły w powyższym zakresie stwierdza, że "Szkoła może i musi stać się platformą, na której powinni działać i współdziałać nauczyciele i uczniowie, rodzice i zakłady opiekuńcze, lekarze szkolni i poradnie wychowawczo-zawodowe, organizacje młodzieżowe i instytucje wychowania pozaszkolnego, zakłady pracy oraz wydziały zatrudnienia i spraw socjalnych i inne - w celu przygotowania dorastającego pokolenia do prawidłowego podjęcia decyzji zawodowej i szkolnej"³.

W świetle zasygnalizowanego tylko problemu uwagę zainteresowanych może i powinna skupić książka, która ukazała się w Związku Radzieckim w 1978 r. pod tytułem: "Orientacja zawodowa młodzieży". Książka stanowi wynik kilkuletniej pracy 6 osobowego zespołu pod kierunkiem prof. K. K. Płatonowa. Wyróżniono w niej cztery części skupiające następujące rozważania /rozdziały/

Część pierwsza

1. Rewolucja naukowo-techniczna i orientacja zawodowa /B. L. Omielianienco/,
2. Orientacja zawodowa w krajach kapitalistycznych /I. G. Kowalenko/,
3. Orientacja zawodowa w krajach socjalistycznych

/B. L. Omielianienco/.

Część druga

1. Cele i zadania orientacji zawodowej
/K. K. Płatonow/,
2. Oświata zawodowa i propaganda zawodowa
/B. L. Omielianienco/,
3. Powołanie /nastawienia/ zawodowe /K. K. Płatonow/,
4. Profesjologia /zawodoznawstwo i profesjografia w orientacji
zawodowej /K. K. Płatonow/,
5. Konsultacja zawodowa w systemie orientacji zawodowej
/L. L. Kondratiewa/.

Część trzecia

1. Orientacja zawodowa w szkole ogólnokształcącej
/L. L. Kondratiewa/,
2. Praca w zakresie orientacji zawodowej w systemie kształcenia
zawodowo-technicznego /I. G. Kowalenko/,
3. Orientacja zawodowa w średnich szkołach specjalnych i wyż-
szych zakładach naukowych /L. L. Kondratiewa/,
4. Działalność w zakresie orientacji zawodowej w zakładach pra-
cy /E. S. Kotliar/.

Część czwarta

1. Zarządzanie i kierowanie działalnością w zakresie orientacji
zawodowej /B. L. Omielianienco, I. G. Kowalenko/,
2. Książka-pomocą w zakresie orientacji zawodowej
/N. S. Kolesnikowa/.

Z przedstawionego spisu treści wynika, że recenzowana po-
zycja książkowa stanowi zarys monograficzny problemu a zarazem
spełnia rolę poradnika teoretyczno-metodycznego.

Ukazanie się tej pozycji w 1978 r. stanowi odpowiedź na za-
mówienie społeczne określone w podstawowych dokumentach KPZR
i Rady Najwyższej ZSRR, w tym w Konstytucji ZSRR oraz w uchwa-
łach XXV Zjazdu KPZR, jak również w Uchwale KC PZPR i Rady Mi-
nistrów Związku Radzieckiego z 1977 r. o dalszym doskonaleniu
procesu nauczania i wychowania uczniów szkół ogólnokształcących
oraz przygotowania ich do pracy.

W pracy zaakcentowano, że orientacja zawodowa jest to sys-
tem psychologiczno-pedagogicznych, medycznych i państwowych

przesięwziąć /zabiegów/, pomagających człowiekowi wchodzącemu w życie w sposób naukowo uzasadniony wybrać swój zawód z uwzględnieniem potrzeb społecznych i możliwości indywidualnych /s. 67/.

Przegląd kolejnych części i rozdziałów upoważnia mnie do stwierdzenia następujących opinii:

1/ Okres rewolucji naukowo-technicznej stawia m.in. przed oświatą radziecką nowe zadania, związane z przygotowaniem kadr o podwyższonych kwalifikacjach, w pełni zaangażowanych na rzecz dalszego przyspieszonego rozwoju różnych dziedzin gospodarki Związku Radzieckiego. Jest to zadanie stojące przed wszystkimi szkołami, a więc wyższymi i średnimi zawodowymi, a także przed szkołami ogólnokształcącymi. W ostatnich typach szkół od najniższych klas należy podejmować i realizować zadanie przygotowanie młodzieży do świadomego wyboru zawodu. Szczególna rola w powyższym zakresie przypada średnim szkołom zawodowo-technicznym, których w Związku Radzieckim powstaje coraz więcej. W 1971 roku było ich 660, a w 1977 r. - już 3.071, w których uczyło się około 1.200 tysięcy uczniów.

2/ Problematyka orientacji zawodowej stanowi dziś przedmiot ożywionych zainteresowań w różnych krajach, z tym, że ciekawe rozwiązania uzyskały i stosują: Francja i RFN w grupie krajów kapitalistycznych oraz Niemiecka Republika Demokratyczna i Polska w grupie krajów socjalistycznych. Dla praktyki szkół radzieckich przydatne mogą się okazać doświadczenia państw socjalistycznych, chociaż korzystanie z nich wymaga rozwagi i umiejętności, jako że każdy kraj posiada swoją specyfikę.

3/ Podstawowym celem orientacji zawodowej w szkołach radzieckich jest przygotowanie młodzieży do dobrowolnego i świadomego wyboru zawodu, jak również stopniowe wprowadzanie jej w świat pracy. Realizacji tak nakreślonego celu służą różne podsystemy ogólnego systemu orientacji zawodowej i różne formy organizacyjno-programowe oraz metody orientacji, jako że rozpatrywana ona może być i powinna w różnych aspektach: fizjologicznym, psychologicznym, pedagogicznym, medycznym, ekonomicznym i ogólnospołecznym. Toza tym może być ona realizowana w systemie szkolnym oraz w systemie pozaszkolnym /propagandowym/.

4/ W procesie orientacji zawodowej jest miejsce dla kształcenia i rozwijania zainteresowań, zdolności i osobowości zawodowej oraz gotowości do pracy. Konieczne są więc odpowiednie działania psychologiczne. Psychologia radziecka tej problematyce poświęca dostatecznie wiele uwagi. Chodzi o to, aby była ona zrozumiała dla każdego nauczyciela i każdego pedagoga, których rola w zakresie orientacji zawodowej jest dominująca.

5/ W procesie orientacji zawodowej realizowanej w szkole, w specjalnych centrach orientacji oraz w zakładach pracy istotną rolę odgrywa zawodoznawstwo oraz profesjografy, które według prof. Klimowa i innych specjalistów umożliwiają naukowy opis zawodów i specjalności i stanowią podstawę dla opracowywania charakterystyk zawodowych. Poważne usługi oddają też często stosowane konsultacje zawodowe, które w głównej mierze mają pomagać młodym ludziom w kształtowaniu ich poglądu na pracę człowieka oraz stosunku do niej. Konsultacje jako forma orientacji zawodowej stosowane są też w procesie adaptacji zawodowej młodych pracowników.

6/ Podstawowe zadania orientacji zawodowej związane są ze szkołą ogólnokształcącą. Wynika to m.in. z wcześniej wspomnianej już Uchwały o dalszym doskonaleniu procesu nauczania i wychowania uczniów oraz przygotowania ich do pracy zawodowej. W szkole 10-letniej stosowany jest bogaty program orientacji, uwzględniający różne poziomy kształcenia /klasy I-III, IV-VIII, IX-X/ oraz rzeczywiste zainteresowania uczniów i potrzeby społeczne. Ale wiele do zrobienia mają też szkoły zawodowe, organizacje młodzieżowe, specjalne centra orientacji zawodowej oraz zakłady pracy. Zakłada się ścisłą współpracę szkół ogólnokształcących, szkół zawodowych i zakładów pracy w rozpatrywanym zakresie.

x x x

W każdej części recenzowanej pracy oprócz rozważań teoretycznych, opartych głównie o prace psychologów, fizjologów, pedagogów, lekarzy radzieckich, przytaczane są interesujące przykłady działań i rozwiązań praktycznych z różnych szkół i innych

środków wychowawczych.

Można stwierdzić, że problemami orientacji zawodowej zainteresowane są zarówno najwyższe władze partyjne i rządowe, jak i najniższe ogniwa działań oświatowych, a więc szkoły, organizacje młodzieżowe i związkowe, rodzice i zakłady pracy. Są to problemy interesujące teoretyków i praktyków, pedagogów i innych specjalistów z różnych dziedzin życia społeczno-gospodarczego. W końcowej części książki zestawiono bibliografię prac radzieckich specjalistów poświęconych w całości lub w części orientacji zawodowej. Do spraw dyskusyjnych zaliczyć można:

- a/ autor nie rozróżnia takich pojęć, jak: preorientacja zawodowa, orientacja zawodowa i poradnictwo zawodowe, chociaż w literaturze polskiej w tym zakresie występuje także wiele niedomówień;
- b/ w książce zupełnie pominięto literaturę obcokrajową nawet wtenczas, gdy omawiana jest orientacja zawodowa w krajach kapitalistycznych i socjalistycznych;
- c/ autor wyraża przesadną wiarę, że orientacja zawodowa rozwiąże wszystkie trudne problemy współczesnej szkoły ogólnokształcącej;
- d/ zbyt słabo praca wiąże zagadnienia orientacji zawodowej z problemami wychowania przez pracę i kształcenia politechnicznego.

W Polsce utrwalił się już termin "kształcenie przedzawodowe" za którym widzimy dział pedagogiki pracy traktujący w sposób zintegrowany o tych ważnych problemach.⁴

Niezależnie od tych uwag stwierdzić można, że "Orientacja zawodowa młodzieży" stanowi pozycję ze wszechmiar interesującą i godną polecenia czytelnikowi polskiemu. Może ona okazać się przydatna różnym grupom odbiorców - teoretykom, a nade wszystko praktykom - nauczycielom i wychowawcom, pracownikom poradni wychowawczo-zawodowych i innych komórek szeroko prowadzonej działalności w zakresie orientacji zawodowej.

PRZYPISY:

¹ Profesjonalna orientacja młodzieży. Nauczny redaktor -

- K. K. Płatonow, Moskwa - "Wyższaja Szkoła" - 1978, s. 270
- ² S. Baścik, Wybór zawodu a szkoła, Warszawa WSiP, 1975, s. 63
-64
- ³ S. Szajek, Orientacja i poradnictwo zawodowe, Warszawa, PWN,
1979
- ⁴ Z. Wiatrowski, Problemy kształcenia przedzawodowego "Ruch Pe-
dagogiczny" 1977 nr 2